

נוביני קרקובסקיה Nowiny Krakowskie

ארגון יוצאי קרקוב בישראל
ZWIĄZEK KRAKOWIAN W IZRAELU
ASSOCIATION OF CRACOWIANS IN ISRAEL

כתיבה, עריכה והבאה לדפוס: **לילי הבר**
כתובת: ת.ד. 17209 תל אביב 69051
דואר אלקטרוני: lili@lyhaber.com
טלפון: 09-9579540, פקס: 054-4436366

גליון 39, אוקטובר 2009 חשון תש"ע

בטאון ארגון יוצאי קרקוב בישראל

גבירטיג - אגדה על משורר נגר מאת נתן גרוס

לציון 90 שנה להולדתו בנובמבר 2009, בשעה 20:00. ובמהלכו יוקרן, לראשונה, קטע מראיון שבו מספר גרוס על מרדכי גבירטיג, המשורר היהודי מקרקוב. ההצגה והאירוע יתקיימו בתאטרון היידישפיל, בבית ציוני אמריקה, רחוב דניאל פריש 1, תל אביב, והם פתוחים לקהל הרחב. חברי המוסיקלית של תיאטרון היידישפיל: **געבירטיג** - הלב היהודי פועם מהתרגשות עם יעקב בודו, אנדרי קשקש ואנסמבל שחקני יידישפיל, הבימוי של **יצחק שאולי**. ההצגה מלווה בתזמורת, 444-660.

של **נתן גרוס**, וארבע שנים הערב יוקדש להופעת ספרו לפטירתו, יתקיים ערב של נתן גרוס **גבירטיג** - מחווה מיוחדת ביום שני ה-16 **אגדה על משורר נגר**, 20:00. בשעה 20:00. ובמהלכו יוקרן, לראשונה, קטע מראיון שבו מספר גרוס על מרדכי גבירטיג, המשורר היהודי מקרקוב. ההצגה והאירוע יתקיימו בתאטרון היידישפיל, בבית ציוני אמריקה, רחוב דניאל פריש 1, תל אביב, והם פתוחים לקהל הרחב. חברי המוסיקלית של תיאטרון היידישפיל: **געבירטיג** - הלב היהודי פועם מהתרגשות עם יעקב בודו, אנדרי קשקש ואנסמבל שחקני יידישפיל, הבימוי של **יצחק שאולי**. ההצגה מלווה בתזמורת, 444-660.

לוח שהוצב, לאחר השואה, על קברה של לאה לזר ז"ל בבית הקברות "החדש" ברחוב מיוזבה 55, לזכרם של מרדכי גבירטיג, זוגתו בלומה, חתנם חנוך, זוגתו שפרה, אחותה לאה וחיה, חברתם רענא ועדא עם משפחתם מייזעלס. (לאה ורענא היו, בתקופת המלחמה, בנות זוגם של האחים יעקב ובוועז לזר, בניה של לאה לזר).

מרכז ללימודי היסטוריה ותרבות של יהודי קרקוב

ד"ר אדיטה גברון,
ראש המרכז

קרקוב קרובה ללבו וחשובה לו ליצור עמו קשר, לשם שיתוף פעולה.

המרכז החדש יפעל בבנין האוניברסיטה היגלונית שבלב קז'ימייז', רחוב יוזפה 19, שהוא המקום המתאים ביותר למרכז חשוב זה.

הנהלת האוניברסיטה הנוגעות ליהודי קרקוב היאגלונית בקרקוב החליטה מיוחדות בהיקפן הרחב ובמגוון גדול של נושאי מחקר. יחד עם זאת נותרו נושאים רבים שלא נחקרו עדיין והם אלו שמכתיבים את הצורך בקביעת סדרי עדיפויות בביצוע הבדיקות והמחקרים, על פי המשאבים וכוח האדם העומד לרשות המרכז. עושר המקורות - בספריות פרטיות וציבוריות ובארכיבים, בפולין ומחוצה לה, ובמגוון רחב של שפות, ביניהם יידיש - מחייבים התמחות ומומחיות ושיתוף פעולה עם מומחים בתחום בכל העולם.

יעדיו העיקריים של המרכז הם ביצוע מחקרים וסיוע לביצועם בקשר להיסטוריה של מוסדות יהודיים בקרקוב, אישיה ונושאים הקשורים בעבר של הקהילה, בקרקוב, בפולין ובחו"ל; איסוף חומרים

פעילות המרכז נתמכת על ידי הוועדה האקדמית, שחבריה הם מרצים בחוג למדעי יהדות ומיחידות אחרות באוניברסיטה ויועצים מ-מוסדות אחרים. המרכז מזמין את כל מי שמורשת יהודי

החלטת האוניברסיטה הנוגעות ליהודי קרקוב היאגלונית בקרקוב החליטה מיוחדות בהיקפן הרחב ובמגוון גדול של נושאי מחקר. יחד עם זאת נותרו נושאים רבים שלא נחקרו עדיין והם אלו שמכתיבים את הצורך בקביעת סדרי עדיפויות בביצוע הבדיקות והמחקרים, על פי המשאבים וכוח האדם העומד לרשות המרכז. עושר המקורות - בספריות פרטיות וציבוריות ובארכיבים, בפולין ומחוצה לה, ובמגוון רחב של שפות, ביניהם יידיש - מחייבים התמחות ומומחיות ושיתוף פעולה עם מומחים בתחום בכל העולם.

לחוג למדעי יהדות יש תרומה חשובה לחקר ההיסטוריה של יהודי קרקוב, ובמסגרתה ראו אור מספר עבודות דוקטורט ומסטר, אשר העשירו את הידע על יהודי קרקוב כמו גם על יהודים בישראל. עבודות המחקר

ערים ואמהות בישראל: קראקא

בדיוק כשם שקיימות בעם היהודי "משפחות מיוחסות בישראל" כך קיימות גם, או יותר נכון, היו קיימות, ערים יהודיות בעלות יחוס גדול: ערים ואמהות בישראל. אחת מערים אלו שנשא בגאון את הכתר היחסי הזה היתה ללא ספק העיר ההיסטורית המלכותית במדינת פולין: קראקא.

כשאנו מכנים את העיר קראקא "עיר מלכותית" אין כוונתנו בזה רק בגלל העובדה שקראקא היתה במשך מאות בשנים עיר המלוכה הרשמית של מדינת פולין, דוכסיה ורוזניה, אלא שבעיקר אנו מתכוונים, להבדיל אלף אלפי הבדלות, אל "המלכות היהודית" של "מאן מלכי רבנן". מכיוון שלא הרבה קהילות יהודיות בעולם כולו זכו שבמהלך קורות דברי ימיהן יתגוררו בה, ויפעלו מתוכה כל כך הרבה אישים תורניים בעלי היקף עולמי, כדוגמת העיר קראקא..

כך נמשך הספר ההיסטורי המספר על המלכות היהודית הרוחנית בקראקא, דף אחרי דף, עד לדור האחרון שלפני החורבן הגדול של יהדות אירופה, דור אחר דור המשיכה העיר קראקא לטוות את יחסיה הגדול - לימוד התורה והרבצת התורה, ושל חיים יהודים מלאים בקדושה ובטהרה. העיר קראקא הוציאה מתוכה את הדמויות המפוארות ביותר של גדולי ישראל, שאור תורתם האיר את שמי היהדות בעולם כולו; עסקנים ושתדלנים - שעבודתם והתמסרותם למען

העיר קראקא "עיר מלכותית" אין כוונתנו בזה רק בגלל העובדה שקראקא היתה במשך מאות בשנים עיר המלוכה הרשמית של מדינת פולין, דוכסיה ורוזניה, אלא שבעיקר אנו מתכוונים, להבדיל אלף אלפי הבדלות, אל "המלכות היהודית" של "מאן מלכי רבנן". מכיוון שלא הרבה קהילות יהודיות בעולם כולו זכו שבמהלך קורות דברי ימיהן יתגוררו בה, ויפעלו מתוכה כל כך הרבה אישים תורניים בעלי היקף עולמי, כדוגמת העיר קראקא..

פנים בית הכנסת של הרמ"א

העיר המהוללה והמיוחסת, העיר "כלילת יופי" שלאחר חורבן יהדות אירופה לא נותר ממנה יותר מאשר זכר סמלי בלבד מאת הרב יחזקאל בסר, ניו יורק. התפרסם בתוספת לגליון המודיע, כ"א באייר תשס"ט

לסבול מרדיפות נוראות, שבאו לידי ביטוי בפוגרומים ובהגבלת זכויותיהם.

רק מעט יותר ממאה שנים עברו מאז שיהודי קראקא קיבלו את הזכויות ואת ההטבות מהמלך "קאזימיר הגדול" וכבר הוצא נגדם צו גירוש מהעיר, והם נאלצו לעבור להתגורר בקאז'ימיר, שהיתה באותם ימים עיירה קטנה הסמוכה לקראקא, ונקראה על שמו של מלך פולין הנזכר. ומכיוון שבמהלך השנים הקרובות הפכה העיירה קאז'ימיר 2 (שנקראה בפי היהודים בשם קוזמארק) להיות חלק בלתי נפרד מהעיר קראקא עצמה, זה מה שגרם לכך שקראקא נותרה להיות עיר יהודית גם לימים הבאים. אבל עלינו לציין שלמרות הסיפוח הרשמי של קאז'ימיר לקראקא גופא, עדיין לא הותר ליהודים להתגורר בשאר חלקי העיר, ועד לשנים המאוחרות הם עדיין נאלצו להמשיך ולהתגורר אך ורק ברבע קאז'ימיר, ואילו אותם יהודים שלצורך מסחרם ופרנסתם ביקשו לקבוע את מגוריהם בשאר חלקי העיר, נאלצו לשלם סכומי כסף גדולים ביותר תמורת רשיון שכזה.

למרות הרדיפות וההגבלות שהיו מנת חלקם של יהודי קראקא, שגשגו בה חיי היהדות וגם היתה להם רווחה כלכלית ושפע ממוני רב, הרבה יותר מאשר ליהודים שהתגוררו באיזורים אחרים במדינת פולין. מה שגרם לכך היה מיקומה הגיאוגרפי המרכזי של העיר קראקא על מפת מדינת פולין. אבל לא השפע הממוני הרב היה זה שנתן לשוב היהודי בקראקא את המעמד הבכיר שלה על פני שאר ערי קראקא היתה אחת ממרכזי התורה הגדולים והראשונים במדינת פולין, היא שהעמידה אותה בפסגת החשיבות של קהילות ישראל בפולין.

בשנים מוקדמות ביותר, בשנות המחצית השנייה של המאה השלישית לאלף הששי (במחצית הראשונה של המאה ה-16 למנינם) הגיע לקראקא הגאון הנודע רבי יעקב פאלאק, והפלפולים, שבהריפותו על דרכי לימוד התורה בשנים הבאות במזרח אירופה.

מלא חן לתורת ולהנהגת החסידות, ובמשך תקופות מסויימות חיו ופעלו בתוכה אדמו"רים מפורסמים צדיקי עליון, כמו גם המוני חסידים שנמנו על העדות החסידיות השונות. ואחרון אחרון חביב, בדור האחרון שלפני החורבן זכתה העיר קראקא להיות ערש לידתה של התנועה הקדושה והמבורכת שהצילה את עם ישראל בשעות, ולא פחות מכך לדורות הבאים, הלא היא תנועת "בית יעקב".

אפילו בין אותן ערים שזכו לקבל את התואר של "ערים ואמהות בישראל" נמצאות מעט מאד קהילות יהודיות אחרות שבספרים הקדושים הוסיפו לשמם את הכינויים: "כלילת יופי"; "קריה נאמנה"; "העיר המהוללה"; או "כרכא דכולא ביה". כי אכן כזאת היתה קראקא, עיר של חן ויופי יהודי, של נאמנות אין קץ לתורתנו הקדושה ולנותן התורה - כן, היתה זו עיר שהיה בה הכל...ממש הכל...

עד... עד לאותו יום מר ונמהר שבו חיילות הנאצים ימ"ש הניפו עליה את חרבם האכזרית ובמהלך השנים תרצ"ט-תש"ה הותירו ממנו לא יותר מאשר זכר קטן לכל אותה גלריה מפוארת של העיר קראקא. במאמרנו זה ננסה ונשתדל להחיות לפני הקוראים הנכבדים את אותו זכר שונת מהעבר המופאר של קראקא "העיר המהוללה".

ימי הבראשית של קראקא היהודית

קראקא היתה אחת הקהילות היהודיות הראשונות מבין קהילות ישראל הגדולות במדינת פולין. יהודי קראקא שבמרביתם הגיעו אליה הישר ממדינת גרמניה, קיבלו אישור מיוחד מאת מלך פולין "קאזימיר הגדול" להתיישב בקראקא, ובשנת ה' אלפים ק"י (1350 למנינם) כבר היה ליהודי קראקא בית כנסת משלה, כמו גם מקוה טהרה ובית עלמין יהודי, כפי שעולה ממסמכים פולניים היסטוריים. לא עבר זמן רב מאז שראשוני היהודים התיישבו בקראקא, והם כבר מילאו תפקידים חשובים בחיי הכלכלה והמסחר בעיר, כי מאז בואם לקראקא לא עברו יותר מכמה עשרות שנים עד שהם הפכו להיות מושא לקנאת שכניהם הגויים, ועד מהרה החלו יהודי קראקא

הכלל היו לדוגמא של הנהגה יהודית רצופה במסירות נפש; בנקאים וסוחרים שהצטיינו במפעלי הצדקה והחסד שלהם; ו"סתם" יהודים שאורח חיים היומיומי היה כרוך עם כל המידות התרומיות של שני אברהם יצחק ויעקב, וספוג כל כולו בחיי טוהר וקדושה.

גם כאשר תנועת החסידות התפשטה והתרחבה על פני כל מדינות מזרח אירופה, שימשה העיר קראקא כארמון מלכותי

די יהיה לנו להציץ ברשימה קטנה של אותם "מלכי רבנן" ש"מלכו" בקראקא, במשך המאה ה-16 והמאה ה-17 למנינם, בכדי להבין את המעמד המרומם שנתבצר לעיר קראקא בדברי ימי האומה היהודית בגלות. הלא המה: רבי יעקב פאלאק -ראשון מרביצי התורה במדינת פולין; רבי משה איסרליש - רבינו הרמ"א, הפוסק המוקבל על יהדות אשכנז כולה; רבי יואל

ערים ואמהות בישראל: קראקא (המשך)

נותרו כ"שם דבר" בהיסטוריה היהודית עד עצם היום הזה. מביניהם ראויים בעיקר להיזכר "בית הכנסת הישן", וכפי שיהודי קראקא כינו אותה "די אלטע שול", בית כנסת זה נבנה בשנת ה'קכ"ה בערך. ראוי גם לציין באופן מיוחד את בית הכנסת המפורסם של ר' אייזיק ר' יעקבליש ששמו נקשר אל האגדה העממית המפורסמת, עם החלום הידוע של ר' אייזיק ר' יעקבליש. עוד יש להזכיר את בית הכנסת אותו בנה רבי ישראל, אביו של רבינו הרמ"א, בית הכנסת של הרמ"א - "די רמ"א שול".

רוב בתי הכנסת בקראקא נבנו במתכונות כזו שבצמוד אליהם היו גם חדרים מיוחדים ששימשו את כל הצרכים הקהילתיים הדרושים. חדרים אלו היו מבוצרים, בכדי שיוכלו לשמש כבונקרים ומקלט מן בשעה של פוגרומים והתנפלויות של הגוים. בשנת ה'א"ת"ז בנה פרנס הקהילה ר' משה יעקבליש מקלט מיוחד, אותו כינה בשם "הצלת נפשות", במקלט זה היו מרתפים רחבים ומרווחים שנמשכו על פני שטח גדול מאד.

מיותר לומר, שתיכף בתחילת בנייתם של בתי הכנסת בקראקא, תוכננו לידם גם לשכות מיוחדות למוסדות הצדקה והחסד הקהילתיים, שחילקו צדקה ביד רחבה להיהודים הנצרכים, מוסדות שהיו לדוגמה ולמפת, וכך גם בנוגע למצות הכנסת אורחים. באחת מתקנות קהילת קראקא משנת ה'שצ"ג, אנו קוראים שקהילת קראקא מקבלת על עצמה ש"לא יהיה אף אורח אחד שיאלץ ללון לינת לילה בחוץ, ומי מבני הקהילה שימנע את עצמו מלהכניס אורחים לביתו יוטל עליו קנס...!". מידה זו של נתינת צדקה ביד רחבה והכנסת אורחים לבבית, שנקבעה בקהילת קראקא החל מימיה הראשונים, ננטרה כאחת מהמסורות הנאות ביותר של קראקא היהודית, עד לשנות החורבן בימי מלחמת העולם השנייה.

מעניין לציין, שקראקא היא כמעט העיר היחידה בכל מדינת פולין שבתי הכנסת העתיקים שלה, שנבנו בשנות המאה ה-16 וה-17 למנינם, נותרו על כנם עד עצם היום הזה, זאת בניגוד לרובם המכריע של בתי הכנסת העתיקים ההיסטוריים בשאר ערי ועיירות פולין, שעלו באש הודנית והמרושעת של המרצחים הנאציים ימ"ש.

(המשך בגליון הבא)

על כל פני פולין, גם מבחינה קהילתית. התקנות המבורכות שרבי ומנהיגי קהילת קראקא הנהיגו לפני קהילתם, תקנות שהקיפו את כל תחומי החיים הציבוריים כמו גם את מגוון התחומים בחיי הפרט, תקנות אלו התייחסו הן לעניינים היהודים הפנימיים, והן לכל מה שנוגע ליחסי יהודי קראקא עם בני האוכלוסיה הכללית

אשר מעולם ומשנים קדמוניות היו פאר והדרת קודש, ראשונים לכל דבר שבקדושה, ואחריהם כל בית ישראל...! לאמיתו של דבר, אין כל חידוש בעובדה שב"ועד ארבע ארצות" הכתירו את אלופי ומנהיגי ק"ק קראקא בתארים נשגבים שכאלו, כיון שלא רק רבינו הרמ"א בשעתו, הוכר כמנהיג עליון של יהדות

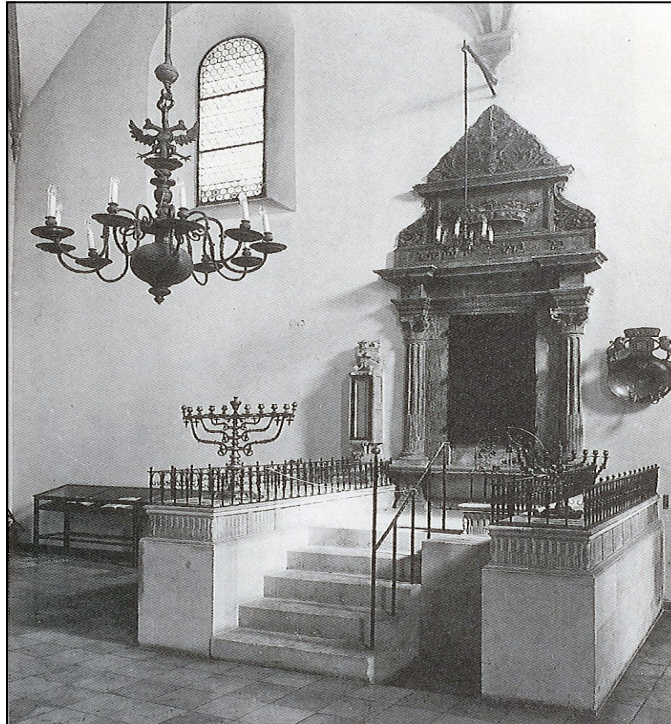
רבי חיד"א (ב"ש הגדולים" ח"ב, מערכת א' אות קכ"ב) מתאר אותו כ"ראש לגאוני אשכנז הקדמונים, ראשוני האחרונים", ובעל "סדר הדורות" (הק אלפים ר"ץ) כותב עליו ש"שמעו יצא מסוף העולם ועד סופו, הוא היה הראשון אשר המציא ברוב שינון חידודו וחריפותו פלפול החלוקים, אשר נוהגין בו ראשי ישיבות במדינות אלה לחדד התלמידים...".

עם בואו של רבי יעקב פאלאק לקראקא הוא פתח שם מיד ישיבה גדולה, והרביץ תורה לתלמידים הרבה, עד שכמעט כל גדולי הרבנים מאותה תקופה, אלו שהניחו את היסודות לפריחת לימוד התורה בכל רחבי מזרח אירופה, נמנו על תלמידיו ובוגרי ישיבתו. בין גדולי תלמידיו של רבי יעקב פאלאק היה הגאון הנודע רבי שלום שכנא (בן רבי יוסף) אבדק"ק לובלין, שבעל "סדר הדורות" (ה: א ש"ז) קורא אחריו "מופלג על כל אנשי דורו, ושמעו יצא ממזרח שמש עד מבואו", גם חתנו הגדול של רבי שלום שכנא, רבי משה איסרליש, פארה והדרה של העיר קראקא ויסוד ועמוד ההוראה לכל בני אשכנז לכל הדורות - "רבינו הרמ"א", נמנה על גדולי תלמידיו של רבי יעקב פאלאק.

המרכז הראשון של גדולי ישראל ולהרבת תורה

עדות מוכרת שאין למעלה הימנה, על היות העיר קראקא למרכז הראשי לתורתנו הקדושה בימים ההם, תשמש לנו הציטטה מתוך איגרתו של רבנו הרמ"א, אותה הריץ אל העיר צפת אל מרן רבי יוסף קארו בעל ה"בית יוסף", ובתור דבריו הוא קורא על עירו קראקא את השבחים הבאים: "ארץ ישראל הקטנה, שממנה תצא תורה ומלאה דעת חכמים לים מכסים..." כאותן הדברים מצאנו גם בדבריו של רבינו המהרש"ל שאחת מתשובותיו (שו"ת מהרש"ל סימן כ"א) מכנה את רבני קראקא: "האלופי גדולי ישראל...". ובהמשך דבריו הוא מבטל בפניהם את כל גובה קומתו התורנית האדירה: "...עד שמוכר לשאול איש כמוני, חרוק מהם במעלה...".

גם במשך מאה השנים הבאות הוכר מעמדם הבכיר של רבני קראקא על פני שאר גדולי ורבני הדור, על כך אנו יכולים להתרשם ממה שנכתב אודות גדולי קראקא בפנקס של "ועד ארבע ארצות" באחת מהחלטותיו משנת ה'א"תשכ"ז (1667): "האלופים הקצינים מנהיגי ק"ק קראקא יצ"ו,

ארון הקודש בבית הכנסת האלטע שול (לא שרד את השואה)

בעיר. ורבות מקהילות ישראל בפולין העתיקו לעצמן את התקנות המבורכות של ק"ק קראקא.

העיר קראקא, בהיותה בשעתה המרכז התורני הגדול ביותר, היתה גם אחת מבין הערים הראשונות שעוד בשנות המאה ה-16 למנינם כבר היו בה בתי דפוס עבריים שבהם נדפסו ספרי קודש רבים. חלק ניכר מחבוריהם הגדולים של גדולי הפוסקים הודפסו לראשונה בבתי הדפוס העבריים שבקראקא, כמו כן נדפסו שם גם שנים מהמהדורות הראשונות של הש"ס, בבלי וירושלמי. ולמרות שברבות השנים היו ערים אחרות באירופה שהשיגו את קראקא בתחום הדפסת ספרי קודש, אבל קראקא נותרה בכל הזמנים כאחד המרכזים הגדולים להדפסת ספרי קודש.

קראקא ובתי הכנסת ההיסטוריים שלה

יהודי קראקא היו גם החלוצים בבניית בתי כנסת גדולים ומפוארים, שחלקם

אשכנז, אלא שגם בדורות הבאים - זכתה קראקא שאדירי התורה מאורי ישראל המפורסמים ביותר יכהנו כרבניה, הלא המה רבותינו המובהקים, שכל בית ישראל נשען עליהם והולך לאורם, והוגה בתורתם עד עצם היום הזה. הלא המה: המהר"ם מלוברלין; בעל ה"מגלה עמוקות"; ה"ב"ח"; הרבי ר' העשיל; בעל ה"מגיני שלמה"; בעל ה"תוספות יום טוב"; שנפסם איותה להם למושב את העיר קראקא - כמו גם עוד גאוני אחרים באותם הדורות - וריכוז תמיד מסביבם ישיבות גדולות שהיכליהם היו מלאים במאות תלמידי חכמים צעירים, היותר מובחרים והיותר מוכשרים מכל רחבי מדינת פולין והמדינות השכנות, שנהרו לקראקא בכדי לקנות שם את תורתם, עד שקראקא היתה למרכז התורני הגדול ביותר בדורם.

בנוסף לכך, תחת השפעתם המבורכת של גדולי ישראל הנזכרים, הפכה קראקא להיות מודל לחיקוי לקהילות רבות

כותרים,

לכתבה על המושמד שהיה לראש עירית קרקוב (בן משפחתו של יצחק פינסטר), אני מבקש להעיר ולהבהיר כי מאוריציו קפלנר התנצר, ובעקבות כך שינה את שמו למיץ' סלב קפלינסקי.

קפלינסקי היה לקתולי אדוק, והארכיבישוף ספיה הורה למפלגה הקיצונית הרדיקלית, ONR, שלא להתקיפו על שום שהיה כה נאמן לכנסייה.

ידועה ומפורסמת היתה התמונה שבמרכזה עומד הארכיבישוף ספיה, מצידו האחד המושמד קפלינסקי ומצדו השני המושמד הגנרל מונד.

יוסף בוסק

אני מבקש לתקן את הכותרת של הכתבה על קפלינסקי. קפלינסקי לא היה ראש עיר יהודי. קפלנר יצא לשמד והיה לנוצרי קפלינסקי. כיהודי לא היה זוכה בתפקיד ראש עירית קרקוב.

אליעזר (לולק) קוצ'ר

בבטאון מספר 38 התפרסמה כתבה אודות מר קפלינסקי, וברצוני להוסיף כמה פרטים לאור העובדה, שגרנו באותו בית בקרקוב ברח' פוסלסקה 20. מר קפליצקי - קפלנר היה ידוע כיהודי מומר, ותפקידו היה סגן ראש-העיר, הודות לשינוי דתו. בסך הכול היה שכן נחמד.

גניה רוטר

אני דוקטורנטית בחוג לאתנולוגיה באוניברסיטה האיגלונית, ואת עבודת המחקר אני כותבת על יהדות אלקוש (Olkusz). מי מכם שיכול לסייע לי בחומרים, תמונות, שמות ותעודות, מתבקש לפנות למערכת או Sylwia.plucisz@uj.edu.pl

סילביה פלוצ'יש

אבלים על מותה של

ד"ר אלינה אוסטרובסקי ז"ל

מבית פרישר, קרקוב

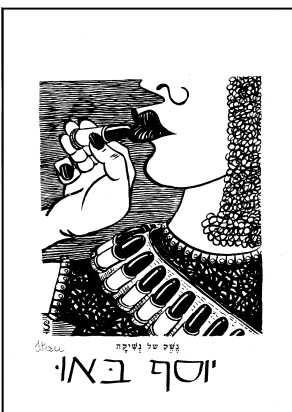
זאב יהודה שטיין, וולוד'ימיז' קמינסקי

השבי הגרמני - השמיד את כל מסמכיו, והסתיר את מוצאו כמיטב יכולתו. כדי להסביר את עובדת היותו נמול המציא לעצמו ביוגרפיה חדשה: אני צ'רקסי, מוסלמי - סיפר לחוקריו - שמי אמיר אל-חוסייני. (אגב כך מפיקי הסרט ניצלו את הרעיון של קמינסקי, וכאשר נדרשו, באחת הסצנות במחנה פלאשוב, חמישים גברים נימולים, כסטטיסטיים, נמצאו המתנדבים מבין מוסלמים מהגרים מבוסניה, שאף הם, כיהודים, נימולים.)

התרגיל של וולוד'ימיז' קמינסקי הצליח. לגרמנים היה יחס מיוחד לעמי הקווקז, ונהגו עימם לפי הכלל של 'הפרד ומשול'. וולוד'ימיז' קמינסקי למד קצת ערבית וטורקית, שינן את התפילות המקובלות בפי המאמינים המוסלמים, ויום יום התפלל אל אללה. כשהובלו השבויים הרוסיים ממחנה השבויים שבאזור ז'טומיר, ברח קמינסקי מהמשלוח, בסמוך לעיר אולשטיין. הוא הוסתר ע"י איכר פולני, שלאחר כמה שנים אף נשא את בתו לאשה. וכך, יהודי אוקראיני, מתחזה למוסלמי צ'רקסי מצא את עצמו בסיום המלחמה בקרקוב.

כשאנו שואלים אותו ממה חשש ביותר בעת היותו בשבי הגרמני, השיב: "הכי חששתי שאפלוט כמה מילים בעברית" - עונה הוא - "ומישהו ישמע אותם, והרי אין אדם יכול לשלוט על חלומותיו..."

בועז פש, רב ק"ק קרקוב

הנס של רבקה ויוסף באו

מופע על סיפור חייהם המופלא של רבקה ויוסף באו, יתקיים ביום שלישי ה-3.11.2009 בשעה 20:00, במוזיאון "בית יוסף באו" שברחוב ברדיצ'בסקי 9, תל אביב. המופע, הנערך על ידי הדסה וציליה באו, כולל שירים הומוריסטיים ובדיחות על פי השקפה עולמית האופטימית של בני הזוג. כמו כן תערוכה מיצירותיו הוצגה בפרלמנט הספרדי במדריד ועכשיו מוצגת בסגוביה, ספרד.

הסטודיו שבו עבד יוסף המנוח במשך 40 שנה היה למוזיאון "בית יוסף באו", ובימים אלה מוצגות בו ארבע תערוכות של יוסף באו: השפה העברית (על פי ספרו "ברית מלה"); הכותרות לסרטים אותן יצר; ה"שנות הטובות" ההומוריסטיות שחידש מידי שנה; ועבודות גרפיקה מאז שנות החמישים.

יוסף באו, שהיה צייר, גרפיקאי, אנימטור, סופר, משורר ואיש סוד, כתב מספר ספרים בעברית ובפולנית: "שנות תרצ"ח" - זכרונותיו מהשואה בקרקוב בליווי ציוריו ושיריו; "ברית מלה" - על ההומור וההיגיון בשפה העברית; "ההוכחה" - ספר בדיחות שאת רובן הוא המציא מלווה בציוריו ההומוריסטיים.

השתתפות יש לאשר בטל' 054-4301499 054-4212730. מספר המקומות מוגבל. המחיר: 50 ₪, לחברי ארגון יוצאי קרקוב: 40 ₪. ניתן גם לבקר במוזיאון בתיאום מראש.

על האנטישמיות בקרקוב

"... על קירות הבתים מודבקות קריקטורות משסות ביהודים, וגם בשוק הידוע של קרקא "סוקיאניצקי", בו עדיין רוכלים יהודים ונוצרים, ומוכרים סחורתם בערבוביה (אצל אחרים תלויים שלטים "עסק קאתול") מתנוסס ציור נחמד: פולני מראה צנצנת גדולה, בה מוטבעים נחשים שחורים בעלי פרצופים יהודיים וכתובת היא: הן עוד יש אמצעים נגד אללה!"

ח. שורר, מתוך "עמק הבכא"
דבר 11 דצמבר 1938, עמ' 2